

УДК 336.1:336.143(477):330.131.5:339.727.2

**ВПЛИВ РОЗПОДІЛУ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ НА СПОСІБ
ВИКОРИСТАННЯ РІДКІСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕСУРСІВ**

кандидат економічних наук, доцент, Ривак О. С.

Львівський інститут економіки і туризму, Україна, Львів

Економічна система України і світу є ефективною, якщо рідкісні економічні ресурси скеровуються на виробництво благ, які є найбажанішими і корисними для кожного індивіда зокрема і суспільства в цілому, та використовуються з найнижчими альтернативними втратами.

Успішна економічна політика країни вибудовується на основних індикаторах – рівень зайнятості, безробіття, рівень цін, процентна ставка у коротко- і довгостроковому періодах, показник рівня доходу після сплати податків, пропозиція грошей, інвестиції і заощадження, валютний курс, чистий експорт, валютні резерви.

За надмірної відкритості економіки країни найкращими ліками для її оздоровлення є зміщення акценту на забезпечення потреб з урахуванням ефективності використання економічних ресурсів, опираючись на власні сили та світовий досвід господарювання.

Ключові слова: дефіцит державного бюджету, чистий експорт, валютні резерви, процентна ставка, дохід після сплати податків, інфляція, валютний курс, зайнятість, ефективність економіки

кандидат экономических наук, доцент Рывак О. С. Влияние распределения финансовых потоков на способ использования редкостных экономических ресурсов/ Львовский институт экономики и туризма, Украина, Львов

Экономическая система страны и мира является

эффективной если редкостные экономические ресурсы направляются на производство благ, которые являются наижеланнейшими и полезными для каждого индивида в отдельности и общества в целом и используются с самыми низкими альтернативными издержками.

Успешная экономическая политика страны выстраивается на основных индикаторах – уровень занятости, безработица, уровень цен, процентная ставка в кратко- и долгосрочном периодах, показатель уровня дохода после уплаты налогов, предложение денег, инвестиции и сбережения, валютный курс, чистый экспорт, валютные резервы.

При чрезмерной открытости экономики страны наилучшим лекарством для ее оздоровления является смещение акцента на обеспечение потребностей с учетом эффективности использования экономических ресурсов, полагаясь на собственные силы и мировой опыт хозяйствования.

Ключевые слова: дефицит государственного бюджета, чистый экспорт, валютные резервы, процентная ставка, доход после уплаты налогов, инфляция, валютный курс, занятость, эффективность экономики

PhD, O. S. Ryvak *Influence of Financial Flows Distribution on the Way of Use of Rare Economic Resources/ Lviv Institute of Economics and Tourism, Lviv, Ukraine*

The economic system of Ukraine and the world is effective if rare economic resources are directed at the production of goods that are most desirable and useful for every individual in particular and society as a whole, and are used with the lowest alternative losses.

The successful economic policy of the country is built on the main indicators - the level of employment, unemployment, price levels, interest

rates in the short and long-term period, the rate of income after taxes, the supply of money, investment and savings, exchange rate, net exports, foreign exchange reserves.

Due to the excessive openness of the country's economy, the best medicine for its recovery is a shift in emphasis to meet its needs, taking into account the effectiveness of economic resources usage, based on internal and global management experience.

Key words: deficit of the state budget, net exports, foreign exchange reserves, interest rate, post-tax income, inflation, exchange rate, employment, economic efficiency

Введення. Для Європейського Союзу 2018-й характеризуватиметься гострими дебатами щодо семирічного бюджетного плану з 2020-го, через вихід Великої Британії в річному бюджеті ЄС утвориться дефіцит 10млрд. євро. Більшість країн ЄС дотримуються «ортодоксального» курсу дефіциту державного бюджету та жорсткої регуляції. Звідси впливатимуть ширші проблеми щодо архітектури Єврозони. Пріоритет тут, зокрема, перевірка іноземних інвестицій і протидія державам, які шкодять інтересам європейських компаній (скажімо Китаю), а також – довести до кінця банківський союз, адже досі бракує єдиного фінансового тилу для проблемних банків і європейської системи страхування депозитів [1,с.34-35]. ЄЦБ поступово згортатиме фінансове стимулювання.

Весною 2018-го в Італії «Рух 5 зірок» і «Ліга Півночі» узгодили проект коаліційної угоди, у якому передбачено, зокрема, звернення Італії до ЄЦБ з проханням списати 250млрд. євро (понад 10%) державного боргу. Міністр економіки Франції заявив, що новий уряд Італії може загрожувати стабільності зони євро, якщо не виконуватиме зобов'язань щодо гранично допустимого бюджетного

дефіциту [2,с.9].

Міністр торгівлі США оголосив про введення з 1 червня 25% мита на ввезення сталі й 10% на ввезення алюмінію – із Мексики, Канади і Євросоюзу. Комісар ЄС із торгівлі Сесілія Мальстрем вважає: «Експорт сталі та алюмінію із ЄС у США не може бути загрозою їхній внутрішній безпеці. Це ще більше послаблює трансатлантичні відносини. Це чистий протекціонізм». Запровадження США з 1 червня мит на сталь і алюміній – рішення президента Трампа, передвиборчим гаслом якого було – «Зробимо Америку знову великою». Україна вимушено зменшить експорт металу до ЄС [3,с.2] і опиниться у вигідній ситуації, якщо вітчизняні виробники сталі матимуть можливість здійснити переливання капіталу в інші прибуткові види діяльності на території нашої країни.

2017-го Трамп скасував угоду про транстихоокеанську зону вільної торгівлі. США вийшли з Паризької кліматичної угоди. США перенесли своє посольство в Ізраїлі з Тель-Авіва до Єрусалима, колиски трьох релігій – Іудаїзму, Іслама і Християнства. США вийшли з ядерної угоди з Іраном [4,с.11-12;3,с.2]. Очевидно усі ці рішення раціональні з огляду на значні фінансові видатки на внесок у загальну скарбницю кожної із організацій, пов'язаних із вищезазначеними угодами та залежність від бюрократії цих організацій. Зокрема, Дональд Трамп заявив, що його обурює несправедливе формування бюджету ООН, і він виступає за скорочення фінансування «клубу для людей, які збираються разом, щоб спілкуватися та добре проводити час. Своє «за» висловили 128 країн. Підписувати Декларацію відмовилась Росія і Китай [5,с.3].

За повідомленням УНІАН, США забезпечують 22% із 5,4 мільярдів дворічного базового бюджету ООН та 28,5% бюджету на підтримку миру, який становить 7,3 мільярди доларів. Дональд Трамп

заявив, що ООН не здатна використовувати на повну силу свій потенціал і закликав ухвалити «сміливу позицію» щодо чіткішої і визначеної місії ООН. «Бюрократія гальмує діяльність «Організації Об'єднаних Націй», - наголосив американський президент. У британців попереду ще довгий шлях до ратифікації Brexit у березні 2019 року.

У 2018-му році зсув у сучасному балансі між державою та ринком зумовлюватимуть три окремі сили. Перша сила – реакція на розквіт технологій. У багатому світі політики накиннулися на техновелетнів, особливо Google, Facebook і Amazon зі штрафами, новими вимогами і жорсткішим тлумаченням антимонопольних вимог і норм. Зміняться цілі практики та моделі ведення бізнесу. Найдраматичніший наступ на технобізнес видаватиметься в США. Антимонопольні відомства займуть жорсткішу позицію проти усунення потенційних конкурентів через поглинання. Друга сила змін – Макрон, який, як Рузвельт, пропагує новий соціальний договір, що сприятиме конкуренції та підприємництву, але й захищатиме робітників, що програють у процесі. Третя сила – зміна ставлення до Китаю, що перетворюється на потугу XXI століття. Подібно до того, як наприкінці XIX і початку XX століть європейську політику формував страх перед зміцненням Німеччини, нині це страх перед посиленням Китаю та його намірів [4,с.11-12].

На початку січня 2018-го російський прем'єр-міністр Дмитрій Медведєв вніс до Державної думи законопроект, яким скасовуються усі договори на право видобування нафти і газу на шельфі Криму, видані урядами України, а право продавати ліцензії передаються Кабміну РФ в особі пана Медведєва. Запаси газу на шельфі Криму українська сторона у березні 2014р. оцінювала в межах 4-13 трильйонів кубічних метрів, запаси нафти – у 7 мільярдів барелів. За

сьогоднішніми цінами, з урахуванням витрат видобування, за розрахунками Олександра Белявського, вартість запасів газу і нафти цих розвіданих українською стороною на українській території та освоєваних родовищ становить 810млрд. дол. США.

Уряди згідно із стандартною угодою про розподіл продукції отримують мінімум 60% доходів – це становить 486млрд. дол. США. Міжнародний валютний фонд погодився надати позику у сумі 17,5 мільярда доларів уряду і Нацбанку України. 1948 року США не пошкодували шести мільярдів доларів, що дало поштовх для німецького «економічного дива». Вкравши 486 мільярдів, Росія позбавила Україну дев'яти планів Маршала, кожен з яких дозволив би перетворити українську економіку у конкурентоздатного велетня [6,с.1,7].

19 лютого 2018-го Україна подала в Міжнародний трибунал ООН меморандум проти Росії згідно Конвенції ООН з морського права, який доводить, що РФ порушила суверенні права України в Чорному і Азовському морях і у Керченській протоці. Рішення було прийняте на користь України, однак, Росія його не визнає, оскільки судовий процес відбувався без її представників. Трибунал визнав факт порушення Росією двох статей Конвенції: 1959 року про відкрите море і 1972 року по морському праву.

За повідомленням віце-президента Асоціації морського права України оскільки, зі слів РФ, вони не були стороною процесу в морському трибуналі, то рішення трибуналу не поширюється на юрисдикцію Росії. Він додає, що мова йде не тільки про міст, а й про те, що Росія видобуває на українському шельфі газ і нафту. Фактично зараз Росія перекрила Азовське море й у декотрих місцях залишила Україні менше 10 миль морського простору [7,с.6-7].

В початку травня президент Росії Володимир Путін особисто

відкрив Кримський міст. Ціна моста – 4 мільярди доларів США, або майже 228 мільярдів рублів. Заручившись підтримкою китайських і голландських компаній (останні вже потрапили під європейські санкції), численними ресурсами людей (яких, як стверджують представники міжнародного волонтерського співтовариства Inform Napalm на «головній російській будові століття» масово обманюють, не виплачуючи зарплату, хоча остаточно факт щодо непроплачених зарплат не вдалося перевірити) [8,с.1,2] і техніки, міст звели всупереч застережень вчених та інженерів, що геологічні особливості дна Чорного моря в цьому місці й сильна течія та сейсмоактивна зона становлять для такої споруди сильну загрозу. За словами опозиційного російського політика, потреби в мості немає, якщо тільки там не розвивати військову базу [9,с.3].

Вашингтон і Євросоюз засудили спорудження мосту. Згідно заяви Брюсселя «будівництво мосту спрямоване на подальшу промислову інтеграцію незаконно анексованого півострова з Росією та його ізоляцію від України, частиною якої він залишається». Також в ЄС вказали, що міст обмежує судноплавство Керченською протокою до українських портів в Азовському морі. А в Держдепі США нагадали, що запровадили санкції проти деяких осіб та компаній, залучених до проекту зведення мосту. «Ці та інші наші санкції, пов'язані із Кримом, залишатимуться чинними, доки Росія не поверне контроль над півостровом Україні» - чітко наголосили у Держдепі [9,с.3]. Президент США Трамп підтвердив постулат, що Україна – це пріоритет зовнішньої політики США. Президент РФ Путін, на запитання щодо вирішення завданих проблем по Криму, під час зустрічі двох президентів Трамп – Путін, відповів: “Для нас, для Російської Федерації, це питання закрито. Все” [10,с.4].

Україна готує заходи впливу відносно української і російських

фірм, які брали участь у будівництві Кримського (він же Керченський) мосту [8,с.1,2].

«Україна отримає те, про що давно говорили, – «Джавеліні! Ця зброя в руках наших військових стане додатковим створюючим аргументом проти російської агресії на Донбасі» - повідомив президент України Петро Порошенко про рішення Держдепу США щодо продажу 210 протиракетних комплексів Javelin і 37 пускових установок до них у травні 2018-го. [11,с.1].

В Росії 01.04.2018-го перед Федеральним зібранням російський президент Володимир Путін презентував нову ядерну «суперзброю», ракету «Сармат», який, за його словами, аналогів у світі немає і котра може обійти американську протиракетну оборону, обмежень по дальності практично немає, здатна атакувати цілі як через Північний, так і через Південний полюс. У відповідь командуючий ядерними силами США Джон Хайтен назвав Росію «екзистенціональною загрозою для своєї країни», а також згадав Північну Корею і Китай. Західні експерти назвали вищезазначений виступ оголошенням нової холодної війни [12,с.8,12].

За висновками представників Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, інших міжнародних фінансових структур, «нездатність України освоїти надані їй кошти – глобальна проблема, з якою стикаються всі її основні кредитори.

Для стимулювання гармонізації макроекономічного середовища та державних фінансів країн-членів ЄС, а також таких що бажали б приєднатись до ЄС, встановлені Маастрихтські критерії, дотримання яких є принциповим, а саме: (1) *Стабільність цін*. Річний рівень інфляції не повинен перевищувати середній рівень інфляції у трьох країнах ЄС з найнижчим рівнем інфляції більш, ніж на 1,5%. Окрім того, всі показники розглядаються у динаміці за останні 3-5 років.

Тобто не достатньо утримати, наприклад, інфляцію, у визначених межах протягом 1 чи 2 років, а далі знову «відпустити». (2) *Дефіцит державного бюджету не повинен перевищувати 3% ВВП.* (3) *Рівень державного боргу країни не повинен перевищувати 60% ВВП.* Перевищення, як виняток, допускається лише за умови, що хоча сукупний борг перевищує в останні роки визначений рівень, він має стабільну тенденцію до зниження. (4) *Зближення процентних ставок.* Середнє номінальне значення довгострокових процентних ставок не повинно перевищувати 2 відсоткові пункти від середнього рівня таких ставок трьох країн з найстабільнішими цінами. (5) *Участь у системі спільного коливання валютних курсів.* Підтримання встановлених меж коливань у запровадженому в ЄС механізмі стабілізації обмінних валютних курсів. (Початково межі коливання визначались $\pm 2,25\%$, пізніше їх було розширено, і до впровадження євро діяла допустима норма $\pm 15\%$). Наприкінці XX століття, згідно з умовами Маастрихтського договору, до найважливіших критеріїв Європейського співтовариства належали *довгострокові ставки*, які не повинні перевищувати 7-7,5% у річному обчисленні [13,с.25-31].

Сукупний державний і гарантований державою борг України станом на 31.12.2017 р. становив 2,142 трлн. грн (71,8% до ВВП), у т.ч. зовнішній державний борг 46,1% до ВВП, внутрішній – 25,7% до ВВП. Упродовж перших чотирьох місяців 2018 року державний та гарантований державою борг України зменшився на 5,64%, і станом на 30.04.2018 р. становив 2,021 трлн. гривень, у т.ч. зовнішній державний борг зменшився на 113852,5 млн. грн (або на 8,28%), внутрішній зменшився на 6843,8 млн.грн (на 0,89%). В доларовому еквіваленті обсяг державного і гарантованого державою боргу за чотири місяці 2018 року зменшився від 80,52 млрд. дол. США (на 7,13%) [14].

Україна увійшла в трійку країн з найбільшими боргами перед МВФ. Загальна сума валового зовнішнього боргу нашої країни складає (без урахування Автономної Республіки Крим) на кінець I кварталу 2018-го року 116,3 млрд. дол. США. За даними МВФ, окрім нас, до найбільших боржників потрапили Греція і Португалія [15,с.3]. Динаміка валового зовнішнього боргу України до ВВП у доларовому еквіваленті: 2006 рік – 50,6%; 2007 – 56,0%; 2008 – 56,5%; 2009 – 88,2%; 2010 – 86,0%; 2011 – 77,4%; 2012 – 76,8%; 2013 – 77,5%; 2014 – 95,8%; 2015 – 131,5%; 2016 – 121,7%; 2017 – 103,9% [16].

За даними Світового банку п'ятірку найбільших світових боржників очолюють найбільш розвинуті країни світу, а саме – США, Великобританія, Німеччина, Франція і Нідерланди. У багатьох із них зовнішній державний борг в окремі періоди перевищує 200% ВВП. Однією із основних причин нарощування зовнішнього державного боргу цих країн є їхня активна участь у міжнародних організаціях.

Керівник Спілки журналістів Литви Дайнюс Радзевічус радить українцям *розраховувати більше на власні сили*, а не на сторонню допомогу і, нагадує, що Литва є найполегливішим адвокатом України в Європі і поза нею. А також ділиться мудрою думкою: « Раніше ми дивилися на західні країни і мріяли: коли у нас буде така ж свобода слова, як у них? Зараз у рейтингу свободи ЗМІ, який склали «Репортери без кордонів», деякі з цих країн перебувають нижче від нас, ті ж США, Велика Британія, Франція, Італія [17,с.12].

Із набуттям незалежності України значна частина найфаховніших громадян виїхала за кордон. Упродовж 90-х років минулого століття основна причина виїзду українців за кордон – розрив налагоджених економічних зв'язків в межах єдиного народно-господарського комплексу Союзу, перерозподіл власності після прихватизації промислових підприємств, науково-дослідних установ,

знищення аграрного сектору країни після розпаювання сільськогосподарських земель та небаченого дерибану колгоспного і радгоспного майна, зупинка сотень заводів і фабрик, втрата морфлоту, і тепер хоча наші моряки трудяться на чужих кораблях, небачене зниження доходів населення, зайнятого в базових галузях економіки країни і посилення розшарування населення за доходами, масштабна втеча капіталу за кордон, значна частина якого на сьогоднішній день внаслідок посилення збурень в суспільстві країни, оскаржень правомірності виведення капіталу оштрафована або заморожена. Це і великі кошти і об'єкти майна за межами нашої території. А чому так сталося?

Експансія іноземного капіталу, а також тісно пов'язана із задекларованою деолігархізацією втрата надій для десятків тисяч вкладників, чиї депозити у збанкрутілих банках перевищували 200 тисяч гривень, коли опинилися без грошей, насамперед найвразливіші клієнти – малий і середній бізнес, невеликі державні компанії, спричинила наступну хвилю міграції населення з метою працевлаштування в інших країнах світу.

Вивчення історії створення і банкрутства за останнє десятиліття майже сотні комерційних банків, власники яких змушені були дотримуватись захисних позицій і, навіть, після банкрутства залишились у «плюсах», особливо ті, де концентрація кредитів, виданих пов'язаним особам перевищувала розумні межі. У «плюсі» залишились корпоративні позичальники, які отримали можливість не обслуговувати кредити, а потім викупити свої борги з дисконтом, як сягав 95%.

За словами директора департаменту фінансової стабільності НБУ Євгена Дубогриза – частка проблемної заборгованості ТОП-5 бізнес-груп (не уточнювали їх назв) – 82%. З «Приватбанком» це 93!

Не повернутися до бюджету (це можна сказати зі 100-відсотковою вірогідністю) ті 15,5 млрд. доларів, які було «інвестовано» в державні банки за останні десять років в порядку їх фінансової підтримки. Наслідком такої «інвестиції» стало знецінення гривні. ... На «Приватбанк» було витрачено 5,8 млрд. доларів, на «Ощадбанк» - 3,5 млрд. доларів., на «Укрексімбанк» - 2,8 млрд. доларів – за інформацією керуючого директора ЄБРР в країнах Східної Європи і Кавказу Франсіса Маліжа. Після переходу наприкінці 2016 року 100% акцій «Приватбанку» (за рішенням уряду) в державну власність, після рішучого очищення Національним банком України банківської системи упродовж кількох останніх років, від неплатоспроможних і схемних банків, після відкликання ліцензій на право ведення банківських операцій у понад восьми десятків банків, активніше входить іноземний капітал. Проте, основу банківської системи на сьогоднішній день вже становлять банки з участю в їхньому капіталі держави. Ці банки займають у різних сегментах ринку нішу в понад 50% [18,с.1,4].

Найболючішою похідною, після здобуття незалежності України, проблемою до розв'язання виявилась необхідність побудови української фінансової системи, найважливішою складовою якої є наявність національної валюти, яка з небаченими труднощами запроваджувалась поетапно. За цей період Україна пережила небачену гіперінфляцію, яка досягла своєї вершини у 1993 році, коли ціни на товари споживання зросли у 102 рази (найвища у світі за вказаний період), а тимчасова українська валюта (купон багаторазового використання), запроваджена у готівковий обіг у січні 1992 року, водночас знецінилась у 20,8 разів відносно долара США. 1994-го року споживчі ціни зросли у 5 разів, а знецінення гривні відносно долара США відбулось у 8,3 разів. З метою подолання гіперінфляції уряд та НБУ з жовтня 1994 року запровадив програму

стабілізаційних заходів, що позитивно вплинуло на стійкість національної валюти.

Введення повноцінної національної валюти – гривні в результаті проведеної грошової реформи в Україні з 2 по 16 вересня 1996 року створило передумови для утримання відносної стабільності на грошовому, споживчому і валютному ринках. Проте, пролонгація із року в рік дефіцитного державного бюджету з 2003-го року і по сьогодні, а з 2006-го року – дефіциту торговельного балансу спричинила нарощування державного і валового зовнішнього боргу України та знецінення гривні.

Якщо валюта знецінюється внаслідок інфляції і дефляції, тоді цінні папери, номіновані у такій валюті, знецінюються, а тому резиденти країни, які вдаються до запозичень через ринок цінних паперів, як і позикодавці, завжди знаходяться у не вигідній ситуації. Тільки реальні інвестиційні вкладення можуть стати результативними, однак, якщо в економіці країни, унаслідок помилкової економічної політики, виник несприятливий інвестиційний клімат, то і такі інвестиції, навряд чи принесуть вигоду як вкладникам реального капіталу, так і донорам. Перешкодою у даному випадку є гіпертрофований тіньовий сектор економіки (за підрахунками МВФ 45% української економіки перебуває в тіні), зростання злочинності унаслідок збільшення безробіття та несприятливих умов праці, зменшення реальних доходів населення, розшарування суспільства за доходами, надмірно роздутий бюрократичний апарат.

21 червня Верховна Рада України прийняла Закон «Про валюту і валютні операції». Після набуття сили прийнятого Закону про валюту, окремі банки на території України відновлять можливість фізособам купувати і продавати валюту в безготівковому режимі – в системі інтернет-банкінга. Сьогодні такий сервіс готові запустити не тільки

«Приватбанк», але й багато інших банків. Оскільки, згідно визначених вимог без паспорта, українець може купити валюти не більше, ніж на суму 150 тис. гривень, а по більшій сумі вимагається документ, то банки, мабуть, знімуть це обмеження під безготівкові покупки, і, не тільки по долару США, але й по інших валютах з врахуванням ризиків по них. І тут виникає питання, у якому випадку клієнт банку опиниться у вигідній ситуації, і як вірно прийняти рішення про формування «кошика» своїх ативів.

Для того, щоб протидіяти обвалу гривні внаслідок активних валютних покупок, в новому законі прописано право регулятора застосовувати антикризові заходи.

Ведення валютних обмежень постановами НБУ суперечить Конституції України, однак регулятор не одноразово вдавався до таких обмежень. В розпал Оранжевої Революції, коли люди в паніці знімали з рахунків гроші, і.о. голови НБУ Арсеній Яценюк прийняв рішення про тотальне обмеження на дострокове зняття валютних і гривневих депозитів фізосіб, щоб врятувати банківську систему від краху, однак вкладники з часом оскаржили обмежувальну постанову в судах, оскільки Центробанк не наділений відповідними повноваженнями.

Саме тому регулятор зараз і прийняв рішення на законодавчому рівні затвердити свої повноваження – виписав їх у новому законі.

З іншої сторони, ліберальні зміни у законі дозволять фізособам без обмежень сум перераховувати кошти за кордон на відповідний рахунок або для здійснення інвестицій, що урівняє в правах нерезидентів із резидентами внаслідок зняття ряду обмежень при транскордонних перерахунках коштів. Проте, для цього необхідно мати індивідуальну ліцензію НБУ на відкриття закордонних рахунків і виведення коштів резидентами, а зарубіжним вкладникам офіційно

дозволили здійснювати те, що вони і так робили нелегально. [19,с.2].

Така дерегуляція Центробанку навряд чи стане вирішальним фактором при вкладеннях в реальний сектор економіки нашої країни, оскільки валютне регулювання є похідним. Приплив-відплив капіталу в країну передусім визначається фіскальною політикою, від якої залежить інвестиційний клімат країни.

Глава НБУ Яків Смолій сподівається, що прийняття закону «Про валюту і валютні операції» створить комфортні, прозорі і безпечні умови для ведення бізнесу в Україні і відкриє двері іноземним інвесторам. А українці отримають право інвестувати в цінні папери на глобальних ринках і розміщувати кошти на рахунках будь-яких банків світу. [20].

Окрім нарощування державного боргу і боргів приватного сектора економіки країни на зміцнення національної валюти негативно впливають збурення в суспільстві, які іноді можуть розгорітись із-за несправедливого ставлення щаблів владних і правоохоронних відомств. Прикладом є протест у Грузії, який розгорівся із-за недорозслідування справи вбивства 16-річного підлітка у центрі Тбілісі, батько якого, Заза Саралідзе, домагався справедливості в прокуратурі. Як наслідок, головний прокурор подав у відставку. Врешті-решт, опозиційні партії «Європейська Грузія», «Єдиний національний рух» та інші висунули зовсім інші вимоги. Найголовнішою з них є відставка уряду. Мітингують кількості людей перед парламентом Грузії. Акції протесту розпочалися в Грузії в кінці травня 2018-го року.

Екс-президент Михаїл Саакашвілі – ціла епоха в житті Грузії (2003-2013 рр.), який зумів провести кардинальні реформи в усіх галузях і сферах економіки своєї країни, значно підвищивши зайнятість, а також доходи населення та державного бюджету у

десятки разів, передусім, завдяки податковій реформі та реформ в базових галузях економіки, відмови від співпраці з МВФ, не зміг забезпечити захист економіки країни від експансії іноземного капіталу. Починаючи з 2003 року, в Грузію зайшли 42 російські компанії. Усі стратегічні об'єкти, які зараз обслуговують Грузію – це російські компанії – передача електроенергії країною, водопостачання та ін. І на кінець 2013 року до влади прийшла партія «Грузинська мрія» Бідзіни Іванішвілі, і, дехто зітхнув з полегшенням, мовляв, за час правління Саакашвілі у Грузії було кількасот політичних в'язнів, а люди боялися навіть брати слухавку, коли телефонував хтось невідомий. На політичні теми взагалі намагалися не говорити [21,с.13].

Гібридна економічна війна, найнебезпечнішим проявом якої є піратство в сфері інтелектуальної власності, та поширеність сучасного рабства, відображаються у рейтингу сучасного рабства. У 2018 році Україна виявилася на 49-му місці із 167 країн світу за даними Глобального індексу рабства. Під ним розуміють торгівлю людьми, примусову працю, боргову кабалу, а також торгівлю і експлуатацію дітей. Згідно результатів дослідження, в Україні нараховується 286 тисяч людей, що живуть в умовах сучасного рабства, приблизно 6,41 частка на 1000 осіб населення.

Серед держав Європи і центральної Азії Україна опинилась на п'ятому місці в числі країн з найвищим рівнем сучасного рабства, де Білорусь – на першому, а Росія – на восьмому. Згідно даних таблиці по регіонах світу, абсолютна кількість жертв цього явища в Україні складає 301 тисячу. Відмічено, що реагування української влади на це явище відповідає середньому рівню серед усіх досліджуваних країн.

Росія у глобальному рейтингу виявилась на 64-му місці. На першому – Північна Корея, де найвища поширеність сучасного

рабства, і кожен десятий громадянин цієї країни постраждав від такої практики [22,с.2].

На саміті «Східного партнерства» у Брюсселі у листопаді 2017-го Президент Литви Даля Грібаускайте наголосила, що Брюссель надав чималі фінансові ресурси, але Україна використовує їх обмежено. Ідеться про 600 мільйонів євро макроекономічної фінансової допомоги, які ЄС надасть Україні за умови виконання певних вимог, а саме, скасування заборони на експорт лісу-кругляка, запуск автоматичної перевірки декларацій, закон про кредитний реєстр НБУ і перевірку інформації про бенефіціарних власників компаній. Окрему увагу звернули на підготовку Європейської інвестиційної конференції щодо допомоги Україні, проведення якої, як заплановано і відбулось у 2018 році [23,с.2].

Екс-очільник Міністерства зовнішніх справ Леонід Кожара на суді Януковича повідомив подробиці про причини перенесення підписання Угоди про асоціацію із ЄС у 2013 році, звинувативши Європейську комісію у зриві підписання документа. За його словами, Микола Азаров намагався переглянути економічну частину угоди, внести туди певні зміни, щоб мінімізувати економічні ризики, однак ЄС відмовився. На думку Кожари – ні Україна, ні ЄС не були готові до виконання угоди, оскільки вона вступила в конфлікт із попередніми економічними угодами. Кожара вважає, що Асоціація з ЄС була б вигідною тільки у випадку, якщо б Україна «стала мостом, а не проваллям» між великими політичними і економічними утвореннями європейського простору. «А поспішне підписання Угоди про Асоціацію спричинило до обвалу зовнішньої торгівлі України» - зауважив Кожара [24,с.3]. Угода про асоціацію між Україною та Євросоюзом, укладена 2 вересня 2017 року, не гарантує Україні членства в ЄС.

Фірма Манафорта, створена на Кіпрі для отримання платежів від

політиків і бізнесменів зі Східної Європи, отримала багатомільйонні виплати від України (за різними даними понад 60 млн. доларів політтехнолог заробив в Україні протягом 10 років консультуючи Януковича, Партію регіонів, співпрацюючи із такими знаковими фігурами, як Ахметов, Львовчкін) [25,с.9]. Фірма Манафорта допомогла Януковичу підготувати перевиборну програму, яка містила найкращу серед інших претендентів на посаду президента економічну складову. Однак, розроблена Адміністрацією Президента Януковича програма «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка» не містила конкретних намірів щодо підвищення доходів населення, зайнятого в реальному секторі економіки країни. Ці недогляди, які було задекларовано передвиборною програмою обраного Президента, розроблені у коротко-, середньо і довгострокових планах уряду, однак впровадити їх на практиці остаточно не вдалось, що пов'язано значною мірою із загостренням світової економічної кризи кінця 2008-го. З ряду причин загострилась світова економічна гібридна війна, і Україна, як і багато інших країн, потрапила у пастку, яка проявилась, передусім, у звуженні обов'язкових навчальних програм з фундаментальної науки «Економіка», а згодом і визнанням на законодавчому рівні і інших фундаментальних наук, як-то, фізика, хімія, як таких, що не мають практичного значення. Почастішали шахрайські схеми привласнення незароблених грошей на усіх рівнях економічної системи, не тільки окремих країн, але й усієї системи світобудови. А Манафорт від 30 жовтня 2017 року опинився під слідством ФБР у Вашингтоні за порушення податкового і банківського законодавства США, відмивання грошей і таємне лобіювання [25,с.9]. Судовий процес над Манафортом розпочався у 150-тисячному американському місті Александрії, за 10 км від Вашингтона. Його адвокат наголосив, що в процесі слідчих дій детально

досліджуватиметься, скільки коштів отримувала фірма Манафорта і на що вони були витрачені Манафортом.

Доходи населення України за перший квартал 2018 року становили 657928 млн.грн. Структура доходів: 49,8% - заробітна плата; прибуток та змішаний дохід – 12,5%; доходи від власності (одержані) – 1,8%; соціальні допомоги та інші одержані поточні трансфери – 35,9%. Витрати та заощадження – 657928 млн.грн. Проте, нагромадження нефінансових активів за вказаний період становили – мінус 9167 млн.грн.; приріст фінансових активів – мінус 12813 млн.грн, з них приріст грошових вкладів та заощаджень в цінних паперах – мінус 579 млн.грн. Тобто, витрати населення України продовжують перевищувати доходи за вказаний період за рахунок нагромаджених нефінансових та фінансових активів. Проте заощадження в іноземній валюті дещо зросли на 4296 млн. грн. За даними ДССУ наявний дохід населення України у відсотках до відповідного періоду попереднього року збільшився у I кварталі 2018 року на 25,2%, а у розрахунку на одну особу – на 25,8% і становив 11370,2 гривень (3790 гривень у середньому за місяць), а реальний наявний дохід збільшився на 10% [26]. Зростання заощаджень в іноземній валюті в конкретній ситуації, в якій опинилась Україна, пов'язане із вкрай негативними очікуваннями населення, як одного із важливих чинників який підсилює тенденцію до підвищеного попиту на іноземну валюту, що підсилює тенденцію до зниження курсу національної валюти.

Разом з тим обсяги приватних грошових переказів в Україну, які представляють собою дохід домашніх господарств, що надходять від інших домогосподарств із-за кордону, та пов'язані з тимчасовою або постійною міграцією населення у I кварталі 2018 року досягли 10,2% від ВВП [20].

Кінцеві споживчі витрати домогосподарств за методом кінцевого використання у І-му кварталі 2018 року склали 95% ВВП, 11,9% ВВП – валове нагромадження, мінус 6,9% ВВП дорівнював дефіцит торговельного рахунку платіжного балансу. Загалом, резиденти нашої країни витрачали на 6,9% від ВВП більше коштів, ніж заробляли на території своєї країни [26]. Це тільки І квартал 2018-го.

Фінансовий результат великих та середніх підприємств до *оподаткування* (сальдо) за видами економічної діяльності усього по економіці України за січень-березень 2018 року становив 18,9% ВВП, у т.ч. прибуток – 25,34% від ВВП, збиток – 6,37% від ВВП. Загальна кількість великих та середніх підприємств, які одержали прибуток – 68,6%, загальна кількість таких підприємств, які одержали збиток – 31,4%. Вищезгадана статистична інформація не включає тимчасово окуповані території АРК, м. Севастополь та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях. За видами економічної діяльності «Сільське, лісове та рибне господарство» дані наведено без урахування діяльності підприємств, які займаються рослинництвом, тваринництвом та змішаним сільським господарством, оскільки інформація зазначених видів економічної діяльності враховується тільки в даних за рік [26].

За даними Світового банку, внаслідок загострення економічної кризи в 2014 році в Україні рівень бідності збільшився на 67%. Якщо в 2014 році за межею бідності проживало 15% населення України, то сьогодні – 25%.

Директор по питаннях України, Білорусії і Молдови від Світового банку Сату Кахконен зауважила, що в Україну було вкладено набагато більше грошей, ніж в інші. «Всього 5,5 млрд. дол. США, до того ж половина коштів – 2,5 млрд. дол. США – у різні інвестиційні проекти, плюс 2 млрд. дол. США – на підтримку регіональних

бюджетів для проведення реформ, і 500 млн. дол. США – на постачання газу. На жаль, не усі ці гроші використані у повному обсязі, а ми чекаємо рішень від владних структур України».

В 2013 році середня заробітна плата в Україні дорівнювала 3253 грн (406 дол. США в перерахунку за офіційним середньорічним курсом гривні до дол. США 8 грн /дол. США).

За даними Державної служби статистики України середньостатистичний українець заробляє за годину 53 гривні 40 копійок. Це лише два долари США, найбільше у Києві – 81 гривню 50 копійок (трохи більше 3 дол. США), найменше – у Чернігівській області – 42 гривні за годину (1,6 дол. США).

Для порівняння, середньостатистичний житель Ізраїлю заробляє за годину 16 дол. США (приблизно 418 гривень), американець – 22 дол. США (майже 575 гривень), данець – 50 дол. США (1300 гривень) [27,с.3]. У 2018 році середня заробітна плата встановлена на рівні 8725 грн (333 дол. США/курс – 26,15 грн. /дол. США) [28,с.4].

За рівнем щастя Україна виявилась на 138-му місці із 156 країн між Суданом і Того. За даними Державної служби статистики, опитування українців свідчить, що для того щоб не відчувати себе бідними, в місяць достатньо мати дохід на особу в розмірі 4000-5000 грн. оптимальний дохід для середнього класу в Україні, як вважають опитані, повинен становити від 18000 до 22000 грн в місяць [28,с.4].

Висновки. Подолання інфляції, забезпечення продуктивної зайнятості в економіці країни, регулювання сукупного доходу на користь країни в залежності від світової економічної ситуації, що постійно змінюється, досягається завдяки гнучкій і передбачливій податково-бюджетній і кредитно-грошовій політиці. Важливе значення має орієнтація на цільові показники рівня доходів після сплати податків приватного і державного секторів базових галузей економіки

країни.

Високий рівень тінізації економіки вказує на необхідність зниження середньої ставки оподаткування. Зменшення відносної заборгованості в економіці можливе не тільки за умови, якщо темпи зростання реальної процентної ставки будуть нижчими за темпи зростання реального ВВП, а частка первинного бюджетного надлишку відносно ВВП збільшуватиметься. Важливою передумовою забезпечення вищезазначеної умови є стабільність цін, оскільки якщо зростають ціни, то зростає і відсоткова ставка та знецінюються цінні папери, такі як акції і облігації. Інфляція негативно відображається на стійкості національної валюти. Знецінення національної валюти є сигналом для згортання зовнішньоекономічних угод, як на ринках товарів і послуг, так і на валютному ринку та ринках цінних паперів.

Щоб протидіяти трудовій міграції та поширенню сучасного рабства важливо, окрім заходів по вдосконаленню податкової системи в напрямі зниження середньої ставки оподаткування та зменшення кількості податків, скорочення податкового нормативно-правового поля та забезпечення його стабільності, приділити значну увагу підвищенню відносного рівня заробітної плати працівників базових галузей економіки. Це дасть поштовх для підвищення внутрішнього споживчого попиту, зростання продуктивності праці працівників реального сектора економіки і покращення умов життєдіяльності населення країни. Така стимулювальна фіскальна політика збільшить зайнятість в реальному секторі економіки країни, збільшить податкові надходження і державні закупівлі на потреби оборони, кваліфіковані послуги державних служб, освіту, бібліотечну справу, науку, охорону здоров'я, будівництво доріг та інших важливих стратегічних об'єктів.

Література:

1. Том Натал. Брюссель. Європа. Новий світанок//The Economist. Світ у 2018. Український випуск. За ексклюзивною ліцензією – Український тиждень. – С. 34-35.
2. Уряд Італії сформує Джузеппе Конте//Високий замок. – 25-27 травня 2018 року. – № 58.— С. 9.
3. Аскольд Єрьомін. Трамп робить Америку “самотньою”. І це не американська, а наша проблема//Високий замок.— 5 червня 2018 року. – № 61. – С.2.
4. Зенні Мінтон Беддоуз, головний редактор, The Economist. Маятник хитнувся//The Economist. Світ у 2018. Український випуск. За ексклюзивною ліцензією – Український тиждень. – С. 11-12.
5. Вікторія Власенко. Трамп хоче реформувати ООН. Росія проти//Урядовий кур’єр. – 20 вересня 2017.— № 176. – С.3.
6. Белявський Олександр. Росія вкрала в Україні дев’ять “планів Маршала”. Про колосальні економічні збитки, який зазнала наша держава внаслідок анексії Криму//Високий замок. –18-24 січня 2018 року.— № 6. – С. 1,7.
7. Клепова Евгения. Мост раздора: как “стройка века” повлияла на Украину//Вести. Всеукраинский выпуск. – 31 мая 2018.— № 87. – С.6-7.
8. Клепова Евгения, Кучкина Анастасия. Чем живет Крым 2018, 4 года аннексии//Вести. Всеукраинский выпуск. – 2 марта 2018.— № 038. – С.1,2.
9. Власенко Вікторія. Міст у нікуди//Урядовий кур’єр.—17 травня 2018 року. –№ 92. –С. 3.
10. “Они, похоже, договорились”: что Украине от встречи Трампа и Путина [текст: Никита Пидгора]//Вести. Всеукраинский выпуск. – 18 июля 2018.— № 119. – С.4.

11. Цитата дня// Урядовий кур'єр. – 3 березня 2018.— № 44. – С.1.
12. Вести. Всеукраинский выпуск. – 2 марта 2018.— № 038. – С.8, 12.
13. Примара Європи. Аналітична доповідь. Керівник Проекту Валерій Хорошковський. – Київ: Агентство гуманітарних технологій. – 1999. –С.25-31. –99 с.
14. Національний Банк України – <http://www.bank.gov.ua>; Міністерство фінансів України – <http://www.minfin.gov.ua>.
15. Україна оказалась в Топ-3 должников перед МВФ [Текст: Антон Дранник]// Вести. Всеукраинский выпуск. – 1 марта 2018.— № 37. – С.3.
16. Світовий банк – <http://www.worldbank.org>; Національний Банк України – <http://www.bank.gov.ua>
17. “Правлячий режим нинішньої Росії – насамперед загроза самим росіянам...”— Розмовляв Іван Фаріон//Високий замок.—10-16 травня 2018 року.— № 51. –С.12.
18. Прокопчук Станіслав. VIP-боржники: хто поверне мільярдні запозичення? Погляд на проблему. Щоб підняти економіку, треба забезпечити однакові умови для бізнесу й удосконалити банківське законодавство// Урядовий кур'єр. – 6 липня 2018.— № 124. – С.1,4.— 8 с.
19. Безналичный обмен валюты: что изменится[Текст: Елена Лысенко]//Вести. Всеукраинский выпуск. – 25 июня 2018 года.— № 0104(1207). – С.2.
20. Національний Банк України – <http://www.bank.gov.ua>.
21. Розмова Галини Яреми із грузинським політологом Тенгізом Цулашвілі// Високий замок.— тижневик, 14-20 травня 2018 року.— № 65. –С.13.

22. Україна вошла в топ-50 стран с высоким уровнем рабства//Вести. Всеукраинский выпуск. – 20 июля 2018 года.— № 121. – С.2.—12 с.
23. ЄС пропонує нову державну карту партнерства сусідам [Текст: Вікторія Власенко]// Урядовий кур'єр.—25 листопада 2017.—№ 223.—С.2.
24. Кожара обвинил ЕС в срыве Ассоциации [Текст: Александр Харченко]//Вести. Всеукраинский выпуск. – 7 марта 2018 года.— № 37. – С.3.
25. Манафорт здався ФБР// Високий замок.— 31 жовтня 2017 року.— № 121. –С.9.
26. Державна служба статистики України— <http://www.ukrstat.gov.ua>.
27. Як платять – так і прцюємо?.. [Текст: Власта Холодницька] // Високий замок.— 13 березня 2018 року.— № 28. –С.3.—14 с.
28. Всемирный банк заявил, что у нас резко вырос уровень бедности [Текст: Алла Думина]//Вести. Всеукраинский выпуск. – 19 июля 2018.— № 120. – С.4.

References:

1. Tam Natal. Brussels Europe. New dawn//The Economist. World in 2018. Ukrainian issue. Exclusive license – Ukrayinsky Tyzhden. – P. 34-35.
2. Giuseppe Conte will form Italian Government//Vysoky Zamok. – May 25-27, 2018. – No 58.— P. 9.
3. Askold Yeriomin. Trump Makes America “Lonely”. And This Is Not American But Our Problem// Vysoky Zamok. –June 5, 2018. – No 61. – P.2.

4. Zanny Minton Beddoes, Chief Editor, *The Economist*. *The Pendulum Swung//The Economist*. World in 2018. Ukrainian issue. Exclusive license – *Ukrayinsky Tyzhden*. – P. 11-12.
5. Viktoriia Vlasenko. *Trump Wants to Reform the UN. Russia Is Against // Uriadovyy Courier*.— September 20, 2017.— No 176. – P.3.
6. Oleksandr Belyabskyy. *Russia Stole Nine "Marshall plans" From Ukraine. About Colossal Economic Losses Suffered by Our State as a Result of the Annexation of the Crimea // Vysokyy Zamok*. – January 18-24, 2018.— No 6. – P. 1,7.
7. Yevgeniia Klyepova. *Bridge of Discord: How the "Construction of the Century" Influenced Ukraine // Vesti*. All-Ukrainian issue. – May 31, 2018.— No 87. – P.6-7.
8. Yevgeniia Klyepova, Anastasiia Kuchkina. *What the Crimea Lives In 2018, 4 Years of Annexation // Vesti*. All-Ukrainian issue. – March 2, 2018.— No 038. – P. 1,2.
9. Viktoriia Vlasenko. *Bridge to Nowhere// Uriadovyy Courier*.— May 20, 2017.— No 92. – P.3.
10. *"They Seem to Have Agreed": What Ukraine Will Have From the Meeting of Trump and Putin [Text: Nikita Pidgora]// Vesti*. All-Ukrainian issue. – July 18, 2018.— No 119. – P.4.
11. *Quote of the Day// Uriadovyy Courier*. – March 3, 2018.— No 44. – P.1.
12. *Vesti*. All-Ukrainian issue. – March 2, 2018.— No 038. – P. 8-12.
13. *The Specter of Europe. Analytical Report. Project Leader Valery Khoroshkovsky*. – Kyiv: Agency of Humanitarian Technologies. – 1999. – P.25-31. –99 p.
14. *National Bank of Ukraine* – <http://www.bank.gov.ua>; *Ministry of Finance of Ukraine* – <http://www.minfin.gov.ua>.

15. *Ukraine Was in the Top 3 Debtors to the IMF [Text: Anton Drannyk]// Vesti. All-Ukrainian issue. – March 1, 2018.— No 37. – P.3.*
16. *World Bank – <http://www.worldbank.org>; National Bank of Ukraine – <http://www.bank.gov.ua>*
17. *“The Ruling Regime of Present-day Russia Is, First of All, a Threat to the Russians ... ”- Ivan Farion spoke // Vysokyy Zamok.—May 10-16, 2018.— No 51. –P.12.*
18. *Stanislav Prokopchuk. VIP Debtors: Who Will Return Billions of Dollars? A Look at the Problem. In Order to Raise the Economy, It Is Necessary to Ensure the Same Conditions for Business and to Improve Banking Legislation// Uriadovyy Courier. – July 6, 2018.— No 124. – P.1,4.—8 p.*
19. *Non-cash Foreign Exchange: What Will Change [Text: Elena Lysenko]// Vesti. All-Ukrainian issue. – June 25, 2018.— № 0104(1207). – P.2.*
20. *National Bank of Ukraine – <http://www.bank.gov.ua>.*
21. *Galina Yarema's Conversation With Georgian Political Scientist Tengiz Zulashvili // Vysokyy Zamok, weekly, May 14-20, 2018.— No 65. –P.13.*
22. *Ukraine Entered the Top 50 Countries With a High Level of Slavery // Vesti. All-Ukrainian issue. – July 20, 2018.— No 121. – P.2.—12 p.*
23. *The EU Offers a New State Partnership Map for Its Neighbors [Text: Viktoriia Vlasenko]// Uriadovyy Courier.— November 25, 2017.—No 223.—P.2.*
24. *Kozhara Accused the EU of the Failure of the Association [Text: Aleksandr Kharchenko]// Vesti. All-Ukrainian issue. – March 7, 2018 зода.— No 37. – P.3.*
25. *Manafort Surrendered to the FBI // Vysokyy Zamok.— October 31, 2017.— No 121. – P.9.*
26. *State Statistics Service of Ukraine— <http://www.ukrstat.gov.ua>.*

27. *How We Are Paid – the Same Is Our Work?..* [Text: Vlasta Kholodnytska] // *Vysokyy Zamok*.— March 13, 2018.— No 28. – P.3.—14 p.

28. *The World Bank Said That the Level of Poverty Has Sharply Increased* [Text: Alla Dumina]// *Vesti. All-Ukrainian issue*. – July 19, 2018.— No 120. – P.4.